

● Mehmet Toygar Özdemir

Bir Değişmeye* Eşlik

Firkatî

Kimin kılıcıdır sivrisi iki
Zulüme uğramış yavrusu iki
Şu deli gönlümün ağrısı iki
Neyleyim dermanı bir bile değil

Reyhanî

Ali'nin kılıcı sivrisi iki
Hasan'la Hüseyin yavrusu iki
Hakikî, mecazî ağrısı iki
Tabipten ihsanı bir bile değil

Toygar

*Türk'ün kılıcıdır sivrisi iki
Doğu'da Batı'da yavrusu iki
Türkistan, Karabağ ağrısı iki
Yardıma koşanı bir bile değil*

Firkatî

Şeytanın oyunu üç der eskiler
Yiğidin düğünü üç der eskiler
Herkesin öğünü üç der eskiler
Soframın devranı bir bile değil

Reyhanî

Gusülün adeti üç der sofular
Sofranın nöbeti üç der sofular
Hayatın müddeti üç der sofular
Ölüm kabristanı bir bile değil

Toygar

*Ayak topunda haf üç der arifler
Allah'ın hakkı laf üç der arifler
Aşk ki; ayın, şin, kaf üç der arifler
Sofunun noksanı bir bile değil¹*

Firkatî

Korkağın kösteği dörttür bilesin
Yiğidin desteği dörttür bilesin
Gönlümün isteği dörttür bilesin
Güzele fermanı bir bile değil

Reyhanî

Abdestin farzıyla erkanı dörttür
Dünyanın köşesi dört yanı dörttür
Mü'minin mezhepte erkânı dörttür
Münkirin imanı bir bile değil

* Modern Türk şiirinde Yetik Ozan müstearıyla bilinen ve ayrıca âşık tarzı şiir geleneğinde deyişmeler de yapmış olan Firkatî [Turgut Günay, 17.07.1942-13.12.1978] ile Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî [Yaşar Yılmaz, 06.03.1932-10.12.2006] ustalar arasında yapılan bu güzel deyişmeye 50 yıl sonra eşlik etmek büyük mutluluk... Bu deyişme “ters ayak”la yapılmıştır. “Ters ayak, şiirde kullanılan kavramlara tezat olarak karşı kavram kullanımına dayalı bir şekilde yapılmakla birlikte fazla yaygın değildir. Bu türde kullanımlar devrimli ayakta ve tekrarlı ayakta olduğu gibi modern şiirin imkânlarının âşık tarzı şiirde kullanılması ile meydana getirilmiştir. Bu tür ayaklar Firkatî ile Âşık Yaşar Reyhanî arasındaki deyişmelerde kullanılmıştır. Elimizde üç örneği bulunan bu ayağın kullanımı ‘dermanı bir bile değil’ ayağının işlenmesiyle 18 Ekim 1971 tarihinde Erzurum’da yapılan deyişmede görülmektedir.” (Metin Özarslan, “Erzurum Âşıklık Geleneğinde İşletilen “Ayak”lar Üzerine”, *Türkbilig*, 2001/2: 97-109).

¹ Haf: Futbolda bir terim. Takımda, savunucularla akıncılar arasında yer alan, görevi hem akıncılara hem de savunuculara yardım etmek olan üç oyuncudan her biri.

Toygar

*Bu taksimi yazan dördtür şüphesiz
Kış, bahar, yaz, hazan dördtür şüphesiz
Bu dengeyi bozan dördtür şüphesiz
Yoksulun imkânı bir bile değil²*

Firkatî

*İslâm'ın şartını beş koymuş koyan
Elin kerratını beş koymuş koyan
Aşkın sıratını beş koymuş koyan
Gönlümün gümanı bir bile değil*

Reyhani

*Mübarek kandilin ervâhı beştir
Beş vakit namazın mübahı beştir
Erenler şahının izahı beştir
Cahillere yani bir bile değil*

Toygar

*Ezana yarışı beş koyan koymuş
Camiye varışı beş koyan koymuş
Surata karışı beş koyan koymuş
Sefilin seyranı bir bile değil*

Firkatî

*Yaz ile baharın ayları altı
Her ayı bir oktur yayları altı
Şu deli gönlümün vayları altı
Neyleyim duyandı bir bile değil*

Reyhani

*Amentübillâhın mânâsı altı
Süphaneke kefin hânesi altı
Besmelenin saydım esresi altı
İçinde p hani bir bile değil*

Toygar

*Dünyanın inşası pazarda altı
Venüs de Başak da nazarda altı
Yıldızın köşesi Hazar'da altı
Eyvah ki soranı bir bile değil³*

Firkatî

*İnsan başı süzek deliği yedi
Ulu gökyüzünü bölüğü yedi
Firkatî kısmetin oluğu yedi
Testine dolanı bir bile değil*

Reyhani

*Şiddet-i cehennem âlemi yedi
Peygamber ordusu âlemi yedi
Firkatî vazoda kalemi yedi
Aradı Reyhanî bir bile değil*

Toygar

*Uğur böceğinin noktası yedi
Âlemde nağmenin notası yedi
Zikirde sofinin rotası yedi
Toygar'da olanı bir bile değil⁴*

² Birinci mısra dört kitap. "Bu dengeyi bozan dördtür şüphesiz" mısraı ile Firkatî'nin "Gönlümün isteği dördtür bilesin" mısraında kastettiği dört evliliğe cevap verilmiştir...

³ Dünyanın altı günde yaratılmış olduğuna inanılır. Altı, kadınsı bir sayı olarak kabul edilir. Bu sayı, Venüs ve Başak burcu gezegeni ile ilgilidir. Hazarlarda yıldız altı köşelidir.

⁴ Uğur böcekleri yedi noktalıdır. Yedi adet nota vardır. Zikirler yedi defa tekrarlanır. Yedi sayısı ilahi ilimde kemalin zirvesidir. Tasavvuftaki zikirler en az yedi defa tekrarlanır.

